

XAYOLNING MANTIQUIY FIKRLASH VA TASAVVUR QILISH QOBILIYATIGA TA'SIRI

JUMAQULOVA ZARNIGOR BERI QIZI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Matematika fakulteti (2-M 2024-guruh)

Talabasi +998887911230

Jumaqulovazarnigor26@gmail.com

SHOMUROTOV ULUGBEK MELIKBOBOYEVICH

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya

kafedrasi o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)

ulugbekshomurotov986@gmail.com

Annotsiya: Ushbu maqola xayol (tasavvur qilish) va mantiqiy fikrlash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni va ularning inson kognitiv rivojlanishidagi ahamiyatini o'rganadi. Xayol va tasavvur qilish, yangi g'oyalar yaratish, muammolarni ijodiy tarzda hal qilish va yangi bilimlarni tushunish uchun muhim vositadir. Mantiqiy fikrlash esa, bu g'oyalarni tizimli va analitik tarzda tahlil qilish, amalda qo'llash va dalillarga asoslanib qarorlar qabul qilishni ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: Xayol, Mantiqiy fikrlash, Tasavvur qilish, Kognitiv rivojlanish, Ijodiy fikrlash, Innovatsiya, Xotira

Kirish

Xayol va mantiqiy fikrlash inson miyasining ikki muhim kognitiv jarayoni hisoblanadi. Ular o'zaro bog'liq bo'lib, insonning dunyoqarashi, muammolarni hal qilishdagi yondashuvi va ijodiy faoliyatida muhim rol o'ynaydi. Xayol (tasavvur qilish) insonning borliqni yangi shakllarda tasavvur qilish, fikrlarni tasvirlash va kelajakdagi imkoniyatlar haqida o'ylash qobiliyatidir. Mantiqiy fikrlash esa

analitik fikrlash, dalillarga asoslanib qaror qabul qilish va muammolarni tizimli ravishda yechish jarayonidir. Ushbu maqolada xayolning mantiqiy fikrlash va tasavvur qilish qobiliyatiga ta'siri, ularning o'zaro aloqalari va inson rivojlanishidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Xayolning Mantiqiy Fikrlashga Ta'siri

Xayol (tasavvur)ning mantiqiy fikrlash jarayonlariga ta'siri bir-birini to'ldiruvchi va samarali ishlaydigan muhim aloqaga asoslanadi. Xayol, ko'pincha yangi g'oyalar, ijodiy yechimlar va alternativ usullarni ishlab chiqishda yordam beradi. Mantiqiy fikrlash esa bu g'oyalarni sinchiklab tahlil qilish, ular o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlash va haqiqatga asoslangan qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi. Xayol orqali inson yangi narsalarni tasavvur qilib, ular ustida o'ylash orqali mantiqiy fikrlashning kengayishi va rivojlanishiga yordam beradi.

Misol uchun, ilm-fan va texnologiya sohalarida yangi g'oyalar va ixtirolar, ko'pincha tasavvur qilish jarayonidan boshlanadi. Shuningdek, xayol orqali masalalarni turli xil nuqtai nazardan ko'rish va yangi yondashuvlarni sinovdan o'tkazish mumkin. Ammo tasavvur qilishning samarali bo'lishi uchun mantiqiy fikrlash kerak bo'ladi, chunki faqat mantiqiy asosda qurilgan tasavvur amalda foydali va ishlatishga yaroqli bo'ladi.

Xayol va Tasavvur Qilish Qobiliyati

Xayol qilish, ya'ni tasavvur qilish qobiliyati insonning hayotini shakllantirishda juda muhim o'rin tutadi. Tasavvur qilish orqali inson yangi dunyoqarashlarini ishlab chiqadi, muammolarni o'ziga xos tarzda yechish usullarini topadi va o'z imkoniyatlarini kengaytiradi. Tasavvur qilishning rivojlanishi ijodiy va innovatsion fikrlashni rivojlantiradi. Tasavvur orqali mantiqiy fikrlashni qo'llab-quvvatlash va mustahkamlash mumkin.

Kognitiv psixologiyada tasavvur qilish va mantiqiy fikrlashning o'zaro bog'liqligi juda katta ahamiyatga ega. Tasavvur qilish orqali inson o'z his-tuyg'ularini, fikrlarini va rejalari haqida aniq tasavvur hosil qiladi, va bu tasavvur real dunyoda qanday amalga oshirilishi mumkinligini mantiqiy tarzda o'ylash imkoniyatini yaratadi.

Xayolning Kognitiv Jarayonlarga Ta'siri

Xayol va tasavvur qilish, shuningdek, miyaning turli kognitiv jarayonlariga ta'sir qiladi, masalan, xotira, e'tibor va sezgi. Masalan, tasavvur qilish jarayonida xotira faoliyati faollashadi, chunki inson ilgari o'rgangan yoki tajriba qilgan narsalarni birlashtirib, yangi obrazlar yaratadi. Shuningdek, tasavvur qilish jarayonida e'tibor miya faoliyatining samarali bo'lishiga yordam beradi. Bu jarayonlarda mantiqiy fikrlashning o'rni katta, chunki e'tibor va xotirani samarali boshqarish uchun mantiqiy asoslar zarur.

Xayolning Rivojlanishdagi Ahmiyati

Xayol va tasavvur qilish, shuningdek, insonning shaxsiy va intellektual rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bu qobiliyatlar bolalikdan boshlab rivojlanadi va kelajakda o'zaro bog'lanib, mantiqiy va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Tasavvur qilish orqali inson o'z orzularini va rejaları haqida o'ylab, maqsadlar qo'yadi va ularni amalga oshirish yo'llarini mantiqiy tarzda tahlil qiladi. Shuning uchun xayolni rivojlantirish va tasavvur qilish qobiliyatini shakllantirish har bir shaxsning intellektual rivojlanishining ajralmas qismi bo'lib, bu ijtimoiy va professional muvaffaqiyatlarga olib kelishi mumkin.

Xulosa

Xayol va mantiqiy fikrlash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik inson kognitsiyasining muhim jihatlaridan biridir. Tasavvur qilish, yangi g'oyalar yaratishda va muammolarni yechishda mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi, shuningdek, kognitiv qobiliyatlarni kengaytiradi. Bu ikki jarayon o'zaro ishlaganda, insonning ijodiy va mantiqiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish mumkin. Shu sababli, xayolni va tasavvur qilish qobiliyatini rivojlantirish, har bir shaxsning intellektual va shaxsiy o'sishida katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1. Sternberg, R. J. (1999).** *The Theory of Successful Intelligence*. Review of General Psychology, 3(4), 292–316.

2. Kaufman, J. C., & Sternberg, R. J. (2007). *The Cambridge Handbook of Creativity*. Cambridge University Press.
3. Runco, M. A. (2004). *Creativity. Theories and Themes: Research, Development, and Practice*. Elsevier Academic Press.
4. Finke, R. A., Ward, T. B., & Smith, S. M. (1999). *Creative Cognition: Theory, Research, and Applications*. MIT Press.